

عنوان مقاله:

فرایند درهم‌شدگی در دگرگونی واجی ستاک‌های گذشته با پایانه «-شت»

محل انتشار:

فصلنامه زبان پژوهی، دوره 12، شماره 36 (سال: 1399)

تعداد صفحات اصل مقاله: 23

نویسنده:

فرشته مومنی - دکترای تخصصی زبان‌شناسی، استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی، عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس

خلاصه مقاله:

در بسیاری از زبان‌های ایرانی- از جمله فارسی- ستاک گذشته، در ریشه برخی فعل‌ها که پس از یک واکه، مختوم به /r/ هستند، در حالتی به /št-/ ختم می‌شود که /r/ از ساختمان آن‌ها حذف می‌گردد. با توجه به اینکه پایه بنیادین ستاک گذشته‌ساز، تکواژ /-t/ است که طی فرایندهای واژ-واجی، به صورت تکواژگونه‌های مختلفی نمود می‌یابد، نگارنده بر آن شد تا روند ساختار این تکواژ ویژه را، که در پژوهش‌های پیشین نادیده گرفته شده و یا به‌درستی تبیین نشده بود، بررسی و تحلیل نماید. هدف نگارنده تحلیل و تبیین روند ساختار این تکواژ ویژه روی پایه بنیادین ستاک گذشته‌ساز، تکواژ /-t/ است که در پژوهش‌های پیشین نادیده گرفته شده یا به‌درستی تبیین نشده بود. فرض پژوهش از این قرار است که در خوشه همخوانی نخستین که /rst-/ بوده، فرایند درهم‌شدگی [r] واکرفته در [s] صورت گرفته و به پدیدآیی صدای واج‌شده /š/ انجامیده‌است. با بهره‌گیری از الگوی آواشناختی-محور در دگرگونی واجی شامل برنامه‌ریزی حرکتی در تولید گفتار، آیرودینامیک گفتار، ساز و کار حرکت بخش‌های دستگاه گفتاری و ادراک گفتار و به ویژه آواشناسی تعاملی، هر دو رویکرد در زمانی و هم‌زمانی مورد نیاز، چه برای تحلیل و چه برای استخراج شواهد به‌کار گرفته شده‌است. داده‌های پژوهش، همه ستاک‌های گذشته دارای این موضوعیت در زبان فارسی بوده‌اند. شواهد نظری و تجربی، هم در داده‌ها و هم در دیگر نمونه‌های تاریخی یا به‌روز، تأییدکننده درستی فرضیه در پیدایی واج /š/ در ستاک گذشته فعل و حذف /r/ از پایه آن به سبب درهم‌شدگی /rs/ بودند. یکی دیگر از یافته‌های پژوهش، این است که تکواژگونه زیرساختی این دسته از ستاک‌ها می‌بایست /st/ بوده باشد. پیشنهاد می‌شود این یافته در پژوهش‌های آینده، به صورت آزمایشگاهی نیز بررسی شود.

کلمات کلیدی:

درهم‌شدگی، ستاک گذشته، آواشناسی تعاملی، ادغام، جهش واجی

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1132829>

